

TIQXMMI
"TOSHKENT IRRIGATSIIYA VA QISHLOQ
XO'JALIGINI MEXANIZATSIYALASH
MUHANDISLARI INSTITUTI"
MTU
MILLIY TADQIQOT UNIVERSITETI

FAN:

**ATROF-MUHITGA BO'LADIGAN TA'SIRNI
BAHOLASH (AMBTB)**

MAVZU

09

*Xo`jalik faoliyati amalga oshiriladigan
hududda atrof muhit holatini baholash*

Razzakov Ruslan Ishqulovich

“Ekologiya va suv resurslarini boshqarish”
kafedra katta o'qituvchisi

Xo`jalik faoliyati amalga oshiriladigan hududda atrof muhit holatini baholash

- Atrof muhitning holati – xo`jalik faoliyati ob`ekti ta`sir etadigan muhitlar bo`yicha baholanadi.
- **Tabiiy sharoitning xarakteri to`g`risidagi ma`lumotlarning detallashtirilganlik holati uning o`rganilganligi, jumladan loyiha amalga oshsa vujudga kelishi mumkin bo`lgan ta`sirlarga sezgirligiga bog`liq bo`ladi**

Xo`jalik faoliyati amalga oshiriladigan hududda atrof muhit holatini baholash

- Energetika, kimyo sanoati, metallurgiya korxonalarini atmosfera havosi, yer usti va yer osti suvlari, tuproq va gruntlar, o`simlik va hayvonot olami holatiga **ta'sir etishi bilan xarakterli.**
- Ushbu muhitlarning detallashtirilgan tahlili orqali ular holatining asosiy muammolari aniqlanadi.
- Gazoprovodlar qurilishida asosiy ta'sir tuproq va gruntlar, tuproq-o`simliklar majmuasi, ayrim hollarda yer osti va yer usti suvlarida seziladi.

Xo`jalik faoliyati amalga oshiriladigan hududda atrof muhit holatini baholash

1. Hududning umumiy

- ✓ fizik-geografik xarakteristikasi:
- ✓ Joylashuvi
- ✓ Relif
- ✓ Chegaralari

2. Iqlim:

- ✓ Iqlim turi
- ✓ Temperatura rejimi
- ✓ Shamol rejimi
- ✓ Yog`ingarchilik
- ✓ Ekstremal atmosfera hodisalari

Xo`jalik faoliyati amalga oshiriladigan hududda atrof muhit holatini baholash

3. Atmosfera havosi holati:

- ✓ Fondagi ifloslanish
- ✓ Ifloslovchi moddalarning kontsentratsiyasi (tarqalish maydonlari bo'yicha)

4. Geomorfologiya:

- ✓ Relef turi (erozion, erozion-akkumulyativ va h.o.)
- ✓ Relef formasi (terrasa, nishablik va h.o.)
- ✓ Landshaft turi (tabiiy, cho`l, tekislik, tog`oldi, tog`, yarim cho`l, o`rmon va h.o.)
- ✓ Morfologiya

Xo`jalik faoliyati amalga oshiriladigan hududda atrof muhit holatini baholash

5. Geologik sharoitlar:

- ✓ Tog` jinslari litologik tarkibi
- ✓ Tog` jinslari joylashuvi (qatlamlar turlari, ularning bog`lanishi, tuzilishi, siniqlari)
- ✓ Tog` jinslarining filtratsion xossalari
- ✓ Seysmik sharoitlari
- ✓ Yoriqlarning mavjudligi
- ✓ Suv o`tkazmaydigan qatlamlar qalinligi
- ✓ Xavfli geologik jarayonlar va anamaliyalarning mavjudligi (ko`chkilar, sellar, va h.o.)

Xo`jalik faoliyati amalga oshiriladigan hududda atrof muhit holatini baholash

6. Hidrogeologik sharoitlar:

- ✓ Yer osti suvlarining chuqurligi, bosimi, filtratsiya yo'nalishi va tezligi
- ✓ Yer osti suvlarining harakati xarakteri, tezligi va yo'nalishi
- ✓ Yer osti va yer usti suvlarining o`zaro aloqasi

7. Hidrologik sharoitlar:

- ✓ Havzasi maydoni
- ✓ Suv manbasidagi oqim miqdori
- ✓ Suv sifati (temperaturasi, rN miqdori, ifloslovchi moddalar miqdori, erigan kislorod)
- ✓ Suvdagi mikroflora miqdori va turlari
- ✓ Muallaq moddalar va cho`kindilar mexanik va mineralogik tarkibi

Xo`jalik faoliyati amalga oshiriladigan hududda atrof muhit holatini baholash

8. Tuproqlar:

- ✓ Genetik turi
- ✓ Tuproq hosil qiluvchi ona jinslar (tuzilishi, litologik tarkibi, qalinligi)
- ✓ Unumdor qatlam qalinligi
- ✓ Tuproq unumdorligi
- ✓ Tuproqning fizik-ximik va fizik-mexanik xossalari
- ✓ Tuproqning q/x da o`zlashtirilganligi

Xo`jalik faoliyati amalga oshiriladigan hududda atrof muhit holatini baholash

9. O`simlik dunyosi:

- ✓ O`simlik dunyosining, jumladan qishloq xo`jaligi tizimlari, bog` va boshqa ekinlarning umumiy xarakteristikasi
- ✓ O`simliklar hamjamiyati (quruqlik va suv o`tlari), turlar bo`yicha, asosiylari, yo`qolib borayotganlari, noyoblari
- ✓ Ekinlar maydonlari, tabiiy o`tloqlar va yaylovlar, ularning holati va inson faoliyati bilan bog`liq holdagi mahsuldorligi (suv bosishi, degredatsiyasi)
- ✓ O`simliklarning og`ir metallar va chang bilan ifloslanganligi

Xo`jalik faoliyati amalga oshiriladigan hududda atrof muhit holatini baholash

10. Hayvonot dunyosi:

- ✓ Turlar bo`yicha tarkibi va soni.
- ✓ Migratsion jarayonlari, yo'llari va muddatlari, yo'qolib borayotgan turlari.
- ✓ O`chib keluvchi qushlar, ularning uya bilan ta`minlanganligi, qishlovchi va suvda suzuvchi turlari.
- ✓ Hududning bakteriologik xarakteristikasi, patogen va boshqa turlar.
- ✓ Tuproq faunasi, gelmintlar.
- ✓ Suv ob`ektlarining gidrobiologik ta`rifi (fitoplankton, zooplankton, bentos, bakterial flora, turlarning taxminiy soni).
- ✓ Asosiy suv ob`ektlarining ixtiologik xarakteristikasi (turlari, migratsiya, ko`payishi).
- ✓ Qo`riqxonalar va zakazniklar haqida ma'lumot.

Xo`jalik faoliyati amalga oshiriladigan hududda atrof muhit holatini baholash

11. Aholi salomatligi:

- ✓ Kattalar, o`smirlar va bolalar bo`yicha umumiy kasallanish (kasalliklarning asosiy sinflarning 1000 kishi hisobiga tarqalishi).
- ✓ Ekologik bog`liklikdagi infeksiyon kasalliklar hududlari epidemiologiyasi.
- ✓ Ichak infeksiyalari guruhlari (tif, paratif, dizenteriya, o`tkir ichak infeksiyalari, virusli gepatit A).
- ✓ O`ta xavfli infeksiyalar (mazkur hudud uchun xavf omiliga bog`liq holda).
- ✓ Hayvonlar orqali tarqaluvchi infeksiyalar va ularning tabiiy va tarqalish o`choqlari.

Xo‘jalik faoliyati amalga oshiriladigan hududda atrof muhit holatini baholash

11. Aholi salomatligi:

- ✓Aholining ankologik kasalliklari strukturasi.
- ✓Professional kasalliklar va uning strukturasi.
- ✓Homiladorlikni og‘ir kechishi, qon aylanishi, anemiya bilan bog‘liq kasalliklar.
- ✓Chaqaloqlar kasalliklari (turi bo‘yicha).
- ✓Maktab va maktabgacha ta‘muassalar bolalarining chuqur tibbiy ko‘riklari ma‘lumotlari.
- ✓Jismoni rivojlanish ko‘rsatkichlari (chuqurlashtirilgan tibbiy ko‘riklar ma‘lumotlari hamda vaznda cheklanishlar bilan tug‘ilgan bolalar soni bo‘yicha).

Xo`jalik faoliyati amalga oshiriladigan hududda atrof muhit holatini baholash

12. Arxeologik, tarixiy va madaniy xarakteristika:

- ✓ Arxitektura yodgorliklari, ularning tarixi, xarakteristikasi va qo`riqlanishi yoritiladi.

13. Tabiiy-tarixiy yodgorliklar.

14. Tabiat yodgorliklari.

15. Tabiiy-landshaft yodgorliklari.

16. Antropo-geologo-geomorfologik va botanik ob'ektlar.

Xo`jalik faoliyati amalga oshiriladigan hududda atrof muhit holatini baholash

Ob`ektlarni ro'yxatga kiritishda AMBTB loyihasida:

- Ularning joylashuvi, xo`jalik faoliyati ob`ektidan uzoqligi.
- Egallagan maydoni.
- Tabiiy va madaniy-tarixiy yodgorliklarni muhofaza qilishda foydalaniladigan usullar.
- Ta`kidlangan yodgorliklarni turistik va ilmiy maqsadlarda foydalanilishi.
- Tabiiy, madaniy va tarixiy yodgorliklarning atrof muhit ta`siriga nisbatan barqarorligi, ularning holatini o'tgan asrlardagi stabilligi yoritiladi.

TOSHKENT IRRIGATSIYA VA QISHLOQ
XO'JALIGINI MEXANIZATSIYALASH
MUHANDISLARI INSTITUTI

E'TIBORINGIZ UCHUN RAHMAT!